BUXORO TUMANIDA VA UNING ALOHIDA MAHALLALARIDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH DAVLAT DASTURLARI SAMARADORLIGINI QIYOSIY TAHLIL QILISH

Firdavs Zayniddinov Faxriddin o'g'li
Magistrant, Buxoro davlat texnika universiteti
https://doi.org/10.5281/zenodo.22137509

ANNOTATSIYA

Ushbu tadqiqot Buxoro tumanida va uning tarkibidagi alohida mahallalarida amalga oshirilayotgan kambag'allikni qisqartirish bo'yicha davlat dasturlari samaradorligini qiyosiy tahlil qilishga bag'ishlangan. IMRAD (Kirish, Material va metodlar, Natijalar, Muhokama) tuzilishidan foydalangan holda, maqola O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining tuman darajasidagi kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va kambag'allikni qisqartirish to'g'risidagi qarorlariga (jumladan, Buxoro viloyatining Vobkent, Peshku va Olot tumanlari uchun 2020–2023-yillarga mo'ljallangan dasturlarga), shuningdek O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 4-oktabrdagi PQ-347-son qaroriga va Buxoro viloyat hamda tuman hokimliklarining 2025-yilgi ish rejalariga asoslanadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, milliy kambag'allik darajasi 2021-yildagi 17,0 foizdan 2025-yilda 5,8 foizga tushgan, Buxoro viloyatida esa 2025-yilda kambag'allik darajasi 6,0 foizni, ishsizlik darajasi 4,7 foizni tashkil etgan. Tuman darajasidagi dasturlar odatda beshta asosiy yo'nalishni — sanoat-xizmat ko'rsatish investitsiyalari, muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasi, kasb-hunar o'qitish, individual kambag'allikdan chiqarish rejalari va "eng og'ir ahvoldagi mahallalar" infratuzilmasini yaxshilashni — o'z ichiga oladi. Buxoro tumani mahallalari tipologik jihatdan farqlanadi: G‘ovaosiyo shahri va uning atrofidagi shahar tipidagi aholi punktlariga tegishli mahallalar asosan tadbirkorlik va xizmat ko'rsatish orqali, chekka qishloq mahallalari esa qishloq xo'jaligi va kasb-hunar o'qitish orqali kambag'allikdan chiqarilishi kutiladi. Muhokama qismida ushbu farqlarning dastur samaradorligiga ta'siri ko'rib chiqiladi. Maqola xulosasida mahalla darajasidagi statistik hisobotni kuchaytirish va dastur mexanizmlarini mahalla tipologiyasiga moslashtirish tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: Buxoro tumani; mahalla; kambag'allikni qisqartirish; davlat dasturi; samaradorlik; O'zbekiston

1. KIRISH

2017-yildan boshlab O'zbekiston Respublikasida kambag'allikni qisqartirish davlat siyosatining markaziy ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. 2021-yilda Jahon banki ko'magida qabul qilingan xalqaro taqqoslanadigan kambag'allikni o'lchash metodologiyasi asosida mamlakat kambag'allik darajasini 2026-yilga qadar ikki barobar qisqartirish, 2030-yilga qadar esa mutlaq kambag'allikni butunlay bartaraf etish maqsadini qo'ydi. Ushbu maqsadga erishish uchun institutsional mexanizm sifatida har bir tuman hokimligi qoshida "Kambag'allikni qisqartirish va bandlikka ko'maklashish bo'limi" tashkil etilgan, shuningdek har bir tuman uchun Vazirlar Mahkamasining alohida qarori bilan "kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va kambag'allikni qisqartirish chora-tadbirlari dasturi" tasdiqlanadi.

Buxoro tumani — Buxoro viloyatining o'n bir tumanidan biri bo'lib, viloyat markazi Buxoro shahrini o'rab turadi. Tuman 1 320 kvadrat kilometr maydonni egallaydi, aholisi 172 200 kishidan ortiq bo'lib, tarkibiga G‘ovaosiyo shahri, oltita shahar tipidagi aholi punkti va o'n to'rtta qishloq fuqarolar yig'ini kiradi. Tumanning bunday geografik va ijtimoiy xilma-xilligi — markaziy shahar atrofi hududlaridan tortib chekka qishloq mahallalarigacha —

kambag'allikni qisqartirish dasturlarining bir xil mexanizmlar orqali turlicha samaradorlik ko'rsatishi mumkinligini taxmin qilishga asos beradi.

Ushbu maqolaning maqsadi Buxoro tumanida qo'llanilayotgan davlat dasturlarining tarkibiy elementlarini tahlil qilish va ularning tuman ichidagi turli tipdagi mahallalarda (shahar atrofi va chekka qishloq mahallalari) kutilayotgan samaradorlik farqlarini qiyosiy baholashdan iborat. Tadqiqot uchta savolga javob izlaydi: (1) Buxoro tumani darajasidagi kambag'allikni qisqartirish dasturlari qanday tarkibiy elementlardan iborat va ular qo'shni tumanlar (Vobkent, Peshku, Olot) dasturlari bilan qanday umumiylikka ega? (2) Mahalla darajasidagi maxsus mexanizmlar ("eng og'ir ahvoldagi mahallalar" dasturi, individual rejalar, faol nuroniylar tizimi) qanday ishlaydi? (3) Tuman ichidagi mahallalar tipologiyasi dastur samaradorligiga qanday ta'sir ko'rsatishi mumkin?

Maqola IMRAD tuzilishiga muvofiq tashkil etilgan. 2-bo'limda ma'lumotlar manbalari va tahlil usuli tavsiflanadi. 3-bo'limda milliy, viloyat va tuman darajasidagi dasturlar tarkibi hamda mahalla tipologiyasi bo'yicha natijalar keltiriladi. 4-bo'limda topilmalar muhokama qilinadi, 5-bo'limda esa xulosa va tavsiyalar berilgan.

2. MATERIAL VA METODLAR

Ushbu tadqiqot ikkilamchi ma'lumotlarga asoslangan tavsiflovchi-tahliliy tadqiqot dizaynidan foydalanadi. Buxoro tumani darajasida kambag'allikni qisqartirish dasturi bo'yicha alohida, ochiq manbalarda e'lon qilingan Vazirlar Mahkamasi qarori ushbu tadqiqot doirasida topilmadi, biroq Buxoro viloyatining bir nechta qo'shni tumanlari — Vobkent (2021–2023-yillar, 234-son qaror), Peshku (2021–2023-yillar, 72-son qaror) va Olot (2020–2022-yillar, 577-son qaror) — uchun tasdiqlangan analogik dasturlar ochiq huquqiy ma'lumotlar bazasida (lex.uz) mavjud. Ushbu dasturlar bir xil me'yoriy-huquqiy shablon asosida tuzilganligi sababli, ular Buxoro tumaniga ham tatbiq etiladigan umumiy institutsional tarkibni aks ettiradi deb hisoblanadi.

Ma'lumotlar to'rt turdagi manbalardan yig'ildi: birinchidan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining kambag'allikni qisqartirish va bandlik sohasidagi davlat siyosatini takomillashtirish to'g'risidagi 2024-yil 4-oktabrdagi PQ-347-son qarori; ikkinchidan, Buxoro viloyati va tuman hokimliklarining 2025-yilgi ish rejalari va qarorlari (Qorako'l, Qorovulbozor, Shofirkon tumanlari misolida); uchinchidan, qo'shni tumanlar uchun tasdiqlangan kompleks rivojlantirish dasturlarining matnlari; to'rtinchidan, milliy va viloyat darajasidagi kambag'allik hamda ijtimoiy-iqtisodiy statistika (Jahon banki, O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi).

Tahlil beshta yo'nalish bo'yicha tashkil etildi: (a) milliy va institutsional kambag'allikni qisqartirish tizimi, (b) Buxoro tumanining ma'muriy-hududiy tuzilishi, (c) qo'shni tumanlar dasturlarining tarkibiy taqqoslanishi, (d) mahalla darajasidagi maxsus mexanizmlar va (e) mahalla tipologiyasi bo'yicha kutilayotgan samaradorlik farqlari. Tadqiqotning asosiy cheklovi shundaki, Buxoro tumaniga tegishli mahalla darajasidagi kambag'allik ko'rsatkichlari (masalan, har bir aniq mahalladagi kambag'al oilalar soni yoki dinamikasi) ochiq manbalarda alohida-alohida e'lon qilinmagan; shu sababli mahallalar o'rtasidagi farqlar aniq statistik ko'rsatkichlar asosida emas, balki mahallalarning iqtisodiy-geografik tipologiyasi (shahar atrofi/qishloq, markaziy/chekka) asosida sifat jihatidan taqqoslanadi.

3. NATIJALAR

3.1 Milliy va institutsional kambag'allikni qisqartirish tizimi

O'zbekistonda 2021-yilda joriy etilgan xalqaro taqqoslanadigan metodologiyaga ko'ra, milliy kambag'allik darajasi 2021-yildagi 17,0 foizdan 2025-yilda 5,8 foizga tushdi — bu ko'rsatkich hukumatning 2026-yilga qadar kambag'allikni ikki baravar qisqartirish maqsadidan uch yil oldin erishilgan natijadir. 2026-yil uchun belgilangan maqsadlarga

muvofiq, mamlakat bo'yicha 181 000 oilani kambag'allikdan chiqarish, "kambag'allikdan xoli mahallalar" sonini 2,5 baravarga (3 500 tagacha) oshirish hamda ishsizlik va kambag'allik darajasini 4,5 foizgacha tushirish rejalashtirilgan. Ushbu maqsadlarga erishish uchun institutsional asos sifatida har bir tuman hokimligi qoshida "Kambag'allikni qisqartirish va bandlikka ko'maklashish bo'limi" faoliyat yuritadi, u kambag'al oilalarni aniqlash, ularga individual reja tuzish va bu rejalarning bajarilishini monitoring qilish vazifalarini bajaradi. 2024-yil 4-oktabrdagi PQ-347-son qarorga muvofiq, respublika komissiyasi individual rejalarning to'g'ri, maqsadli va manzilli tuzilganligini hamda eng og'ir ahvoldagi mahallalar infratuzilmasini yaxshilash bo'yicha ishlarning sifatli bajarilishini tahlil qiladi.

3.2 Buxoro tumanining ma'muriy-hududiy tuzilishi

Buxoro tumani Buxoro viloyatining o'n bir tumanidan biri bo'lib, markazi G‘ovaosiyo shahridir. Tuman maydoni 1 320 kvadrat kilometrni tashkil etib, bu viloyat umumiy maydonining (40 216 km²) taxminan 3,3 foiziga teng. Tuman tarkibiga bitta shahar (G‘ovaosiyo), oltita shahar tipidagi aholi punkti (Dexcha, Podshoyi, Rabotak, O'rta Novmetan, Xumini Bolo, Arabxona) va o'n to'rtta qishloq fuqarolar yig'ini kiradi. Tuman aholisi 172 200 kishidan ortiq bo'lib, aholi zichligi taxminan 130 kishi/km² ni tashkil etadi — bu ko'rsatkich viloyatning boshqa ko'plab tumanlariga nisbatan yuqori, chunki tuman Buxoro shahrining bevosita atrofidagi sug'oriladigan voha mintaqasida joylashgan.

3.3 Qo'shni tumanlar dasturlarining tarkibiy taqqoslanishi

Buxoro viloyatining Vobkent (2021–2023), Peshku (2021–2023) va Olot (2020–2022) tumanlari uchun Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasdiqlangan "kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va kambag'allikni qisqartirish chora-tadbirlari dasturlari" bir xil tarkibiy shablonga amal qiladi. Har bir dastur odatda quyidagi ilovalardan iborat: dasturni moliyalashtirish manbalari; sanoat, xizmat ko'rsatish va qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash sohalarida investitsiya loyihalarining manzilli ro'yxati; yo'l-transport, muhandislik-kommunikatsiya (elektr energiyasi, tabiiy gaz, ichimlik suvi), uy-joy, irrigatsiya va melioratsiya obyektlarini ta'mirlash chora-tadbirlari; ishsizlarni kasb-hunarga o'qitish va qayta tayyorlash parametrlari; ijtimoiy soha obyektlarini qurish va rekonstruksiya qilish chora-tadbirlari; axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish chora-tadbirlari; hududiy turizmni rivojlantirish bo'yicha "yo'l xaritalari" (masalan, Vobkent tumanidagi "Turizm ko'chasi" va "Turizm qishlog'i" loyihalari); va, nihoyat, kambag'allikni qisqartirish yuzasidan amalga oshiriladigan maxsus chora-tadbirlar ilovasi. Ushbu shablon Buxoro viloyatining barcha tumanlari, jumladan Buxoro tumani uchun ham me'yoriy asos bo'lib xizmat qiladi deb taxmin qilish mumkin, garchi tumanning o'ziga xos investitsiya loyihalari ro'yxati va manzilli chora-tadbirlari alohida qarorda belgilanishi lozim bo'lsa-da.

1-jadval. Qo'shni tumanlar dasturlarining tarkibiy taqqoslash jadvali

Dastur elementi	Vobkent (2021–2023)	Peshku (2021–2023)	Olot (2020–2022)
Qaror raqami va sanasi	234-son, 22.04.2021	72-son, 16.02.2021	577-son, 21.09.2020
Moliyalashtirish manbalari ilovasi	Bor	Bor	Bor
Sanoat/xizmat investitsiya loyihalari	Bor (to'qimachilik klasteri)	Bor	Bor
Infratuzilma ta'mirlash chora-tadbirlari	Bor	Bor	Bor
Kasb-hunar o'qitish	Bor	Bor	Bor

parametrlari			
Turizm bo'yicha "yo'l xaritasi"	Bor (2 loyiha)	Bor (Afshona qishlog'i)	Aniqlanmagan
Kambag'allikni qisqartirish maxsus ilovasi	8-ilova	7-ilova	5-ilova

Manba: lex.uz huquqiy-axborot bazasi — 234-son (22.04.2021), 72-son (16.02.2021) va 577-son (21.09.2020) Vazirlar Mahkamasi qarorlari asosida tuzilgan.

3.4 "Eng og'ir ahvoldagi mahallalar" dasturi

2025-yil ikkinchi yarim yilligi uchun Buxoro viloyati hokimining ish rejasiga muvofiq, viloyat bo'yicha eng og'ir ahvoldagi 55 ta mahallaning infratuzilmasini yaxshilash dasturi amalga oshirilmoqda, bu ishni Viloyat kambag'allikni qisqartirish va bandlik bosh boshqarmasi tuman va shahar hokimliklari bilan hamkorlikda bajaradi. Ushbu dastur mahalla darajasidagi maqsadli infratuzilma investitsiyalarini nazarda tutadi va nazariy jihatdan Buxoro tumanining eng kam ta'minlangan qishloq mahallalarini ham qamrab olishi mumkin, biroq ochiq manbalarda aynan Buxoro tumaniga tegishli mahallalar ro'yxati e'lon qilinmagan.

3.5 Individual rejalar va faol nuroniylar mexanizmi

Mahalla darajasidagi ikkinchi muhim mexanizm — kambag'al oilalarni kambag'allikdan chiqarish bo'yicha individual rejalar tizimidir. PQ-347-son qarorga muvofiq, respublika komissiyasi ushbu individual rejalarning maqsadli va manzilli tuzilganligini tahlil qiladi hamda zarur hollarda ularga o'zgartirish kiritish orqali natijadorlikni ta'minlaydi. Bunga qo'shimcha ravishda, Shofirkon tumani misolida ko'rilganidek, "faol nuroniylar" mexanizmi joriy etilgan: har bir mahallada katta hayotiy tajribaga ega, obro'-e'tiborli uchta faol nuroniyga beshtadan kambag'al oila biriktirilib, ularni kambag'allikdan chiqarish ishlari nazorat qilinadi. Bu mexanizm "Nuroniy" jamg'armasi, O'zbekiston mahallalari uyushmasi va tuman ichki ishlar bo'limi bilan hamkorlikda amalga oshiriladi va Buxoro tumani mahallalarida ham qo'llanilishi mumkin bo'lgan umumiy institutsional yondashuvni ifodalaydi.

3.6 Mahalla tipologiyasi bo'yicha kutilayotgan samaradorlik farqlari

Buxoro tumani mahallalarini ikki asosiy tipologik guruhga ajratish mumkin. Birinchi guruh — G‘ovaosiyo shahri va unga tutash shahar tipidagi aholi punktlari (Dexcha, Podshoyi, Rabotak kabi) hududidagi mahallalar bo'lib, ular Buxoro shahriga yaqinligi tufayli tadbirkorlik, xizmat ko'rsatish va qurilish sohalaridagi ish o'rinlariga ko'proq kirish imkoniyatiga ega. Ikkinchi guruh — tumanning chekka qishloq fuqarolar yig'inlari hududidagi mahallalar bo'lib, ularda asosiy tirikchilik manbai qishloq xo'jaligi va chorvachilikdan iborat, shu sababli ularda kasb-hunar o'qitish, mikroqarz va qishloq xo'jaligi kooperatsiyasi kabi mexanizmlar nisbatan muhimroq rol o'ynashi kutiladi.

2-jadval. Mahalla tipologiyasi va kutilayotgan ustuvor kambag'allikni qisqartirish kanallari

Mahalla tipi	Misol hududlar	Asosiy tirikchilik manbai	Ustuvor kanal
Shahar va shahar atrofi mahallalari	G‘ovaosiyo shahri, Dexcha, Podshoyi, Rabotak	Tadbirkorlik, xizmat ko'rsatish, qurilish	Kredit va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash
Voha/sug'oriladigan	O'rta Novmetan,	Dehqonchilik,	Qishloq xo'jaligi

qishloq mahallalari	Xumini Bolo, Arabxona atrofi	bog'dorchilik	kooperatsiyasi, agrokredit
Chekka / eng og'ir ahvoldagi mahallalar	Viloyat "55 mahalla" dasturi qamrovidagi hududlar	Chorvachilik, kunlik mardikorlik	Infratuzilma, kasb-hunar o'qitish, individual reja

Manba: Buxoro tumanining ma'muriy-hududiy tuzilishi va Buxoro viloyati hokimligi 2025-yilgi ish rejasi asosida muallif tomonidan tuzilgan.

4. MUHOKAMA

Natijalar shuni ko'rsatadiki, Buxoro tumanida qo'llanilayotgan (yoki qo'llanilishi mumkin bo'lgan) kambag'allikni qisqartirish dasturlari uch darajali tizim orqali amalga oshiriladi: milliy strategik maqsadlar (2026 va 2030-yilgi ko'rsatkichlar), viloyat/tuman darajasidagi kompleks rivojlantirish dasturlari (investitsiya, infratuzilma va kasb-hunar o'qitish orqali) va mahalla darajasidagi mikromexanizmlar (individual rejalar, faol nuroniylar, eng og'ir ahvoldagi mahallalar dasturi). Ushbu ko'p qatlamli tizimning o'ziga xos xususiyati shundaki, yuqori darajadagi (milliy va viloyat) ko'rsatkichlar — masalan, Buxoro viloyatining 2025-yildagi 6,0 foizlik kambag'allik darajasi — tuman va undan ham quyi, mahalla darajasidagi haqiqiy farqlarni yashirishi mumkin.

Uchta topilma alohida e'tiborga loyiq. Birinchidan, qo'shni tumanlar (Vobkent, Peshku, Olot) dasturlarining bir xil shablon asosida tuzilganligi shuni ko'rsatadiki, Buxoro tumani uchun ham shunga o'xshash dastur qo'llanilishi mumkin, biroq bu shablonning samaradorligi ko'p jihatdan mahalliy investitsiya loyihalarining sifati va ijrosiga bog'liq bo'ladi, shablonning o'zi emas. Bu, ayniqsa, Vobkent tumanida to'qimachilik klasterini tashkil etish kabi yirik loyihalar misolida ko'rinadi — bunday yirik ish o'rni yaratuvchi loyihalar mavjud bo'lmagan mahallalar yoki tumanlarda kambag'allikni qisqartirish sur'ati sekinroq bo'lishi mumkin.

Ikkinchidan, "eng og'ir ahvoldagi mahallalar" dasturi (viloyat bo'yicha 55 ta mahalla) va individual rejalar tizimi mahalla darajasida maqsadli yondashuvni ta'minlashga qaratilgan bo'lsa-da, ularning Buxoro tumaniga tegishli qismi bo'yicha alohida, ochiq statistik hisobot mavjud emasligi shaffoflik va tashqi baholash imkoniyatini cheklaydi. Bu — mintaqaviy kambag'allikni qisqartirish siyosatini baholashda muhim ma'lumot bo'shlig'i bo'lib qolmoqda.

Uchinchidan, mahalla tipologiyasi (shahar atrofi va chekka qishloq) bo'yicha farqlangan yondashuv nazariy jihatdan mantiqiy bo'lsa-da, amaliyotda barcha mahallalarga bir xil dastur tarkibi (masalan, bir xil kasb-hunar o'qitish yo'nalishlari yoki bir xil miqdordagi mikroqarz) qo'llanilishi ehtimoli yuqori, bu esa chekka qishloq mahallalarida dastur samaradorligini pasaytirishi mumkin, chunki bu yerda tadbirkorlik va xizmat ko'rsatish sohasidagi imkoniyatlar tabiiy ravishda cheklangan.

Umuman olganda, ushbu topilmalar Buxoro tumanidagi kambag'allikni qisqartirish dasturlarining institutsional jihatdan yaxshi tuzilganligini, biroq ularning mahalla darajasidagi haqiqiy samaradorligini baholash uchun zarur statistik shaffoflik hali yetarli darajada shakllanmaganligini ko'rsatadi.

5. XULOSA VA TAVSIYALAR

Ushbu tadqiqot Buxoro tumanida va uning mahallalarida qo'llanilayotgan kambag'allikni qisqartirish davlat dasturlari tarkibini va ularning kutilayotgan samaradorlik farqlarini tahlil qildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, milliy va viloyat darajasida kambag'allikni qisqartirishda sezilarli muvaffaqiyatlarga erishilgan (milliy daraja 17,0 foizdan 5,8 foizga, viloyat darajasi esa 6,0 foizga tushgan), biroq tuman va mahalla darajasidagi dasturlarning ichki samaradorlik farqlari haqida ochiq statistik ma'lumotlar hali yetishmaydi.

Uchta tavsiya beriladi. Birinchidan, Buxoro tuman hokimligi va "Kambag'allikni qisqartirish va bandlikka ko'maklashish bo'limi" har bir mahalla bo'yicha (kamida yiliga bir marta) kambag'al oilalar soni, individual rejalar bajarilishi va yangi ish o'rinlari statistikasini alohida-alohida e'lon qilishi maqsadga muvofiq, bu esa dastur samaradorligini tashqi baholash imkonini beradi. Ikkinchidan, mahalla tipologiyasiga (shahar atrofi/qishloq) mos ravishda dastur tarkibi differensiallashtirilishi kerak — shahar atrofi mahallalarida tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va kredit dasturlariga, chekka qishloq mahallalarida esa qishloq xo'jaligi kooperatsiyasi va kasb-hunar o'qitishga ustuvor e'tibor qaratilishi lozim. Uchinchidan, "faol nuroniylar" va individual rejalar kabi mahalliy ijtimoiy mexanizmlar Buxoro tumanining barcha mahallalarida tizimli va izchil qo'llanilishi, ularning natijalari esa markazlashgan monitoring tizimiga kiritilishi tavsiya etiladi. Ushbu chora-tadbirlar birgalikda amalga oshirilsa, Buxoro tumani O'zbekistonning 2030-yilgi mutlaq kambag'allikni bartaraf etish maqsadiga erishishda samaraliroq hissa qo'sha oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 4-oktabrdagi PQ-347-son "Kambag'allikni qisqartirish va bandlik sohasida davlat siyosatini takomillashtirish va samaradorlikni oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. lex.uz.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 22-apreldagi 234-son "2021–2023-yillarda Buxoro viloyatining Vobkent tumanini kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va kambag'allikni qisqartirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. lex.uz.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 16-fevraldagi 72-son "2021–2023-yillarda Buxoro viloyatining Peshku tumanini kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va kambag'allikni qisqartirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. lex.uz.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 21-sentabrdagi 577-son "2020–2022-yillarda Buxoro viloyatining Olot tumanini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va kambag'allikni qisqartirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. lex.uz.
5. Buxoro viloyati hokimining 2025-yil 29-iyuldagi ish rejasi. api-portal.gov.uz.
6. Buxoro viloyati Qorovulbozor tumani hokimining 2025-yil 25-fevraldagi qarori. api-portal.gov.uz.
7. Buxoro viloyati Shofirkon tumani hokimining 2025-yil 13-avgustdagi qarori. api-portal.gov.uz.
8. Buxoro viloyati Qorako'l tumani hokimining 2025-yil 16-avgustdagi qarori. api-portal.gov.uz.
9. World Bank Blogs. (2024). Charting Uzbekistan's path to poverty reduction: Insights from international comparisons. blogs.worldbank.org.
10. The Borgen Project. (2026). Poverty in Uzbekistan falls, what's next? borgenproject.org.
11. World Bank Group. (2026). Uzbekistan country overview. worldbank.org.